

درآمدی بر شناخت دولت آرمانی مکتب تشیع (دولت کریمه امام عصر علیه السلام) موردپژوهی: دعای افتتاح

محمد ازگلی^۱

حمید حاجی ملامیرزایی^۲

چکیده

دولت کریمه، مفهومی آرمانی برای همه منتظران ظهور امام عصر علیه السلام است. شناخت این دولت آرمانی به ما کمک می‌کند تا بتوانیم براساس آن معیارها دولت‌های اسلامی را به درستی ارزیابی کنیم و از طرف دیگر تلاش لازم برای پرکردن فاصله میان وضع موجود و وضع مطلوب را طبق یک سلسله برنامه‌های راهبردی دنبال نماییم.

در این مقاله، با این فرض، نگاهی اجمالی به دعای افتتاح امام عصر علیه السلام شده است و با استنباط از مفاد دعای مذکور به مفروضات، اهداف و آرمان‌های دولت کریمه پرسش‌های اساسی لازم در شکل‌گیری آن، شناخت و مفهوم کرامت و کریم، الزامات تشکیل دولت کریمه، رسالت‌ها و وظایف و نقش‌های رهبری قبل از تشکیل دولت، شکل‌گیری اندیشه تشکیل دولت کریمه و موانع شکل‌گیری و تحقق آن مورد بررسی قرار گرفته است.

روش تحقیق این پژوهش، توصیفی است و گردآوری داده‌ها با استفاده از روش تجزیه و تحلیل محتوا صورت گرفته است و در پایان تلاش شده تا با استفاده از الگوی برنامه‌ریزی راهبردی SWOT قوت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها، تهدیدها استخراج گردد تا زیربنایی برای تحقیقات نخبگان قرار گیرد.

واژگان کلیدی

امام مهدی علیه السلام، ظهور، حکومت جهانی، زمینه‌سازی، بعثت انبیاء، حرکت تاریخی انبیاء.

۱. استادیار و عضو هیئت علمی دانشگاه جامع امام حسین علیه السلام (نویسنده مسئول) (zfitrai@chmail.ir).

۲. استادیار و عضو هیئت علمی دانشگاه جامع امام حسین علیه السلام.

واژه دولت کریمه، از اصطلاحات دعایی شیعه می باشد. این واژه به دلیل کاربرد آن در دعای افتتاح که از حضرت مهدی علیه السلام نقل شده است و منسوب به ایشان می باشد، در اذهان عمومی مؤمنان بسیار واژه جا افتاده ای است چرا که هر فرد شیعی از اولین شناختش نسبت به ماه مبارک رمضان، با این دعای زیبا انس می گیرد و آشنا می شود. عبارت مورد نظر این مقاله که در آخرین بخش های دعا قرار دارد چنین است:

اللهم انا نرغب اليك في "دولة الكريمة" تعزبها الاسلام و اهله و تذلل بها النفاق و اهله و تجعلنا فيها من الدعاء الى طاعتك و القادة الى سبيلك و ترزقنا بها كرامه الدنيا و الآخرة؛ (شیخ عباس قمی، ۱۳۷۸: ۲۹۸)

خدایا ما مایل هستیم به سوی تو برای دولتی محترم که عزیز کنی بدان اسلام را و اهل اسلام را و خوار نمایی بدان نفاق و اهلش را و قرار ده ما را در آن از داعیان برای اطاعت تو و رهبران به سوی دینت و روزی کن ما را بدان کرامت دنیا و آخرت را.

این آرمانی است که مؤمنان و همه منجی طلبان حق گرا به دنبال آن هستند.

مفروضات تشکیل دولت کریمه

- آنچه از این فراز از دعا استنباط می شود، مفاهیم و مفروضات اساسی چند است، از آن میان:
۱. دولت و اداره کننده جامعه اسلامی و بشری باید کریم و با کرامت باشد.
 ۲. در دولت کریمه، میل و رغبت انسان ها به سوی خدا بیشتر می شود.
 ۳. مؤمنان باید در جستجوی دولت کریمه باشند (انا نرغب...).
 ۴. رغبت و تمایل به دولت کریمه باید به صورت مسئله ای اجتماعی و فراگیر درآید (انا).

اهداف و آرمان های شکل گیری دولت کریمه

- اهداف اساسی و آرمان های مؤمنان از شکل گیری دولت کریمه عبارت است از:
۱. با تشکیل دولت کریمه اسلام عزیز می شود. قدرت و نفوذ ناپذیری اسلام با شکل گیری دولت کریمه تقویت می شود.
 ۲. اهل اسلام و امت اسلامی هم عزت از دست رفته خود را باز می یابند.
 ۳. در پرتو تحقق دولت کریمه، نفاق و دولت های به ظاهر اسلامی و پیروان آنان ذلیل و خوار خواهند شد.
 ۴. انسان های مؤمن تنها در صورت تشکیل دولت کریمه است که می توانند حد اعلای

تلاش خویش را بنمایند و از دعوت‌کنندگان انسان‌ها به سوی اطاعت از خدا شوند.

۵. اگر دولت کریمه تشکیل شود، رهبری هدایت انسان‌ها به سوی خدا و در راه خدا به دست مؤمنان خواهد افتاد. و در این صورت است که می‌توانند انسان‌ها را به راه درست هدایت نمایند.

۶. در صورت شکل‌گیری دولت کریمه است که کرامت دنیا و آخرت نصیب و روزی مؤمنان خواهد شد و آنان به آقایی و بزرگواری در دنیا و آخرت دست خواهند یافت.

پرسش‌های اساسی در زمینه شکل‌گیری دولت کریمه

بنابراین استنباط می‌شود که اهداف فوق بدون تشکیل یک نهاد رسمی سیاسی - اجتماعی که اداره حکومت و جامعه را عهده‌دار باشد، امکان پذیر نخواهد بود. این که امام، دولت خود را دولت کریمه نام‌گذاری فرموده است، بیانگر آن است که این دولت همان‌طور که انتظار می‌رود با دولت‌های قبل از آن متفاوت و بلکه کاملاً متفاوت است. پس باید چنین دولتی را شناخت. در این بررسی، پرسش‌های ذیل مطرح است:

۱. دولت کریمه چیست و چگونه دولتی است؟

۲. چرا و چگونه باید دولت کریمه را شناخت؟

۳. چگونه دولت کریمه ایجاد می‌شود؟

۴. از دولت کریمه چگونه باید نگهداری کرد؟

۵. از دولت کریمه چگونه می‌توان بهره‌برداری کرد؟

۶. دولت کریمه را چگونه می‌توان توسعه داد؟

آنچه که از اهداف شکل‌گیری دولت کریمه برداشت می‌شود این است که دولت کریمه برای رشد و تعالی دیگر انسان‌ها و نیز تربیت و توسعه انسان‌های مؤثر در تشکیل و فراگیر کردن آن می‌باشد تا همگان به سوی آن کمال مطلوب سیر کنند و در حد شایستگی‌های موجود و مطلوب خود به آن دست یابند. بنابراین در صورتی که دولت کریمه بتواند از طریق تحقق اهداف فوق، انسان‌ها را به رشد مورد نظر برساند، دولتی موفق خواهد بود.

روش تحقیق

روش تحقیق در این پژوهش، توصیفی است و گردآوری داده‌ها با استفاده از روش تجزیه و تحلیل محتوا صورت گرفته است. تجزیه و تحلیل محتوا تکنیکی است که به منظور دستیابی به ویژگی‌های مختلف پیام برای تجزیه و تحلیل عینی و منظم پیام‌های مختلفی به کار

می‌رود که به شیوه‌های گوناگون مبادله می‌شود. (الوانی و دیگران، ۱۳۹۳) از این رو نویسندگان این مقاله تلاش کرده‌اند با بهره‌گیری از این روش علمی این پژوهش را به انجام رسانند. در پایان تلاش شده تا با استفاده از الگوی برنامه‌ریزی راهبردی SWOT قوت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها، تهدیدها استخراج گردد تا زیربنایی برای تحقیقات نخبگان قرار گیرد.

شناخت مفهوم کرامت و کریم

برای شناخت دولت کریمه، به نظر می‌رسد که ابتدا باید کرامت را به درستی شناخت. برای دستیابی به این مفهوم نخست مفهوم واژه کرامت را مرور می‌نماییم:

“کرم و کرامت” به معنای شرافت، بزرگواری، گرانبایه بودن، ارجمند بودن و با مقدار بودن است. کریم یعنی داشتن بزرگواری و ارزشمندی فراوان و همیشگی و خداوند متعال کریم است از آن جهت که هرچه مایه کرامت و ارزش است برای پروردگار وجود دارد. یعنی خداوند مالک و صاحب همه خوبی‌ها و ارزشمندی‌هاست آن هم در حد اعلیٰ. بنابراین خداوند نه تنها کریم است بلکه اکرم هم می‌باشد. زیرا دیگران اگر دارای کرم باشند، این کرامت را از خداوند متعال کسب نموده‌اند و خود فاقد همه چیز می‌باشند. کرم با جود و سخاوت و فضل، قریب المعنی می‌باشد” (فراهانی منش، ۱۳۷۶: ۳۱۵).

بنابراین مبداء کرامت انسان‌ها و جامعه‌ها، خداوند تبارک و تعالی است، همان‌طور که در قرآن کریم آمده است:

﴿وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَجَعَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ رِزْقًا لَهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا﴾ (اسراء: ۷۰)؛

به تحقیق، فرزندان آدم را بسیار گرامی داشتیم و آنان را بر مرکب خشکی و دریا سوار کردیم (و جهان جسم و جان را مسخر انسان ساختیم) و از هر غذای لذیذ و پاکیزه آنها را روزی دادیم و بر بسیاری از مخلوقات خود برتری و فضیلت کامل بخشیدیم.

بر اساس این آیه شریفه بنابر تعبیر برخی از مفسران بزرگ معاصر می‌توان پی برد که:

۱. برای مقام تکریم انسان، نصابی است که اگر حاصل شود، کرامت را به دنبال دارد و انسان را همتای فرشتگان و سپس برتر از آنان می‌نماید.

۲. هرکس فرزند آدم است، از کرامت انسانی بهره‌مند است.

۳. هرکس کریم نبود، فرزند حقیقی و خلف صالح آدم نیز نخواهد بود، زیرا حقیقت رابطه فرزندی و پدری فراتر از نسبت‌های نژادی و خانوادگی است. چه آن‌که پیامبر ﷺ فرمود: انا و علی ابوا هذه الامه و یا در قرآن کریم می‌فرماید: ﴿ملت ایبکم ابراهیم﴾.

۴. در قلمرو ولایت‌مداری، مقوم اصیل هویت انسان را کرامت او تشکیل می‌دهد، و اگر کسی فاقد کرامت بود، سهمی از هویت اصیل انسانی ندارد (جوادی آملی، ۱۳۷۹: ۳۳۲).
باز از این آیه استفاده می‌شود که:

انسان نیازمند کرامت است، چرا که خداوند کار عبث انجام نمی‌دهد و اگر به انسان کرامت عطا کرده است، حتماً پاسخگوی یک سلسله نیازهای او باید باشد، چه بسا اعطای کرامت الهی عنایت به اعطای عقل و شعور در انسان باشد تا بتواند با استفاده از این کرامت ابتدایی با استفاده از مواهب الهی در جهت صحیح، به کرامت و برتری حقیقی دست یابد. سومین کرامت الهی به انسان، بخشش گناهان و خطاهای اوست بنابراین انسان هم در دنیا و هم در آخرت به کرامت الهی نیازمند است.

خداوند تعالی برای آن که انسان‌ها در مسیر کرامت حرکت کنند و هویت اصیل انسانی خود را حفظ کنند و یا بازیابند، همواره اسوه‌ها و الگوهای بزرگ کرامت را چون خورشیدی درخشان، فراسوی بشر قرار داده است تا از این نمونه‌ها، چگونه کریم شدن را نشان دهند و از طرف دیگر ما بتوانیم با تقرب و نزدیکی به آنان و توسط آنان از کرامت الهی بهره‌مند شویم (فراهانی منش، ۱۳۷۶: ۳۱۹-۳۲۳).

نقش اسوه‌ها در زمینه‌سازی شکل‌گیری دولت کریمه و تربیت انسان‌های کریم

این اسوه، همان انسان کاملی است (پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله) که معلم فرشتگان و در جهان آفرینش صادر اول و بلکه ظاهر اول است. پس فرشته‌ها به برکت او ظهور و صدوری دارند و در محضر او علم می‌آموزند و در نتیجه با وساطت او نیز مورد گفتگوی خدای سبحان قرار می‌گیرند. بنابراین انسان کامل نسبت به سایر آفریده‌های خدا، یقیناً وساطت خواهد داشت. زیرا شایستگی جن، باد و باران و زمین و آسمان به مراتب از فرشتگان کمتر است (جوادی آملی، ۱۳۷۹: ۳۳۴-۳۳۶).

بنابراین، به نظر می‌رسد که تشکیل دولت کریمه و دستیابی پیروان آن به کرامت دنیا و آخرت، امری بسیار مهم و شاید مهم‌ترین هدف انبیاء و اولیاء خداوند در طول تاریخ بوده است که انسان‌ها در پرتو آن به کرامت‌های اعطایی الهی - کرامت‌هایی که کفار و منافقان امکان رسیدن به آنها را از مستضعفان سلب کرده‌اند، باید دست یابند.

البته همان‌طور که از طرح موضوع اسوه‌ها در نظام دولت کریمه می‌توان استنباط کرد، به نظر می‌رسد سنگ بنای تشکیل دولت کریمه نمونه‌های باکرامت در این نظام هستند.

نمونه‌هایی که در پرتو انسان کامل عصر به مرور شکل می‌گیرند تا بتوانند نظام جامع دولت کریمه را ایجاد کنند و توسعه بخشند. بنابراین در این دعا که خود معرفی نظام جامع دولت کریمه است، قبل از طرح موضوع مورد نظر، به موضوع معرفی اسوه‌ها و رسالت‌های اسوه کل می‌پردازد تا پیروان بیابند که سلسله اسوه‌ها چگونه شکل گرفته است و چگونه به مظهر اسم اعظم الهی یعنی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله پیوند می‌خورند. آن عبارات چنین است:

اللهم صلی علی محمد عبدک و رسولک و امینک و صفیک و حبیبک و خیرتک من خلقک و حافظ سرک و مبلغ رسالتک افضل و احسن و اجمل و اکمل و ازکی و اثنی و اطیب و اطهر و اسنی و اکثر ما صلیت و بارکت و ترحمت و تحنت و سلمت علی احد من عبادت و انبیائک و رسلک و صفوتک و اهل الکرامه علیک من خلقک.

خدایا درود فرست بر محمد بنده و رسولت و امین برگزیده‌ات و دوست تو و بهترین از خلقت و نگاهدارنده رازت و رساننده پیام‌هایت، برترین و نیکوترین و زیباترین و کامل‌ترین و پاکیزه‌ترین و پرموتربین و خوشبوتربین و پاکترین و بلندترین و بیشتر آن‌چه که درود فرستادی و برکت دادی و رحمت فرستادی و عطوفت ورزیدی و تحیت فرستادی بر یکی از بندگان و پیامبران و فرستادگان و اهل احترامت و گرامیان تو از خلقت.

بنابراین فراز، می‌توان پی‌برد که برخی از صفات و ویژگی‌های اسوه کل عبارت از بندگی، رسالت، امین بودن، برگزیدگی، دوست خدا بودن، بهترین خلق و نگهدارنده رازهای الهی و پیام‌های الهی می‌باشد. اما همین الگوی تمام عیار هم خود نیازمند کرامت و عنایت الهی است که این نیاز از راه‌های گوناگون از جمله صلوات و درودهای درخواستی پیروان با آن ویژگی‌هایی که در فراز بالا ذکر شد، از سوی خداوند به ایشان عنایت می‌شود همان‌طور که گونه‌ای از آن بر دیگر بندگان، انبیاء، فرستادگان و برگزیدگان الهی و اهل کرامت برگزیده از میان خلق عنایت می‌شود.

این اهل کرامت کیستند؟ چه کسانی مورد کرامت الهی قرار می‌گیرند؟

نمونه‌هایی جامع از اهل کرامت پیش از این مطرح شد. بنابراین می‌توان گفت که این اهل کرامت ادامه‌دهندگان راه انبیاء هستند. آنان هستند که مسند نشینان بزم کرامتند. بنابه تعبیر حضرت آیت‌الله جوادی آملی، در قرآن کریم اساسی‌ترین محور کرامت و معروف‌ترین آن تقواست که «إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ» (حجرات: ۱۳) و دیگر آن‌که از محورهای اصلی کرامت، مقام والای شهادت است و هرکس که شهید راه خدا شود، مکرم است که: «قَبِيلَ ادْخُلِ الْجَنَّةَ قَالَ يَا لَيْتَ قَوْمِي يَعْلَمُونَ * بِمَا غَفَرَ لِي رَبِّي وَجَعَلَنِي مِنَ الْمُكْرَمِينَ» (یس: ۲۶ - ۲۷)

به او گفته شد که وارد بهشت شو، گفت ای کاش ملت من از این نعمت بزرگ آگاه بودند که خدا چگونه در حق من مغفرت و رحمت فرمود و مرا مورد لطف و کرم قرار داد (جواد آملی، ۱۳۷۹: ۳۲۶).

این کرامت‌ها غیر از کرامت‌های ظاهری هستند که همگان می‌توانند آن را مشاهده و ملاحظه کنند بلکه از جمله کرامت‌های غیر ظاهری هستند که تنها افراد خاصی که دارای قابلیت‌های خاص می‌باشند، قادر به درک و احساس آنها هستند (فراهانی‌منش، ۱۳۷۶: ۳۱۶).

اوج ویژگی تقوی و رسیدن به مقام والای شهادت را در امامان معصوم شیعه می‌توان یافت. شاید به همین دلیل باشد که در ادامه دعا به معرفی آنان می‌پردازد تا خواننده مصداق‌های عینی و واقعی اهل کرامت را به خوبی بشناسد و بتوان الگوگیری نماید:

اللهم صل على علي أمير المؤمنين ووصي رسول رب العالمين عبدك ووليک و اخی رسولک و حجتک علی خلقک و ایتک الکبری والنباة العظیم و صلّ علی الصدیقة الطاهرة ، فاطمة الزهراء سيدة النساء العالمین و صلّ علی سبطی الرحمة و امامی الهدی الحسن والحسین سیدی شباب اهل الجنة و صل علی ائمة المسلمین علی بن الحسین و محمد بن علی و جعفر بن محمد و موسی بن جعفر و علی بن موسی و محمد علی و علی ابن محمد و الحسن ابن علی و الخلف الاهدای المهدی حججک علی عبادک و امانتک فی بلادک صلوة کثیرة دائمة؛

خدایا درود فرست بر علی امیر مؤمنان و جانشین فرستاده پروردگار جهانیان و بنده‌ی تو و نماینده‌ی تو و برادر رسولت و حجت تو بر خلقت و نشانه بزرگ تو و خبر بزرگ و درود فرست بر صدیقه پاکیزه فاطمه بانوی بانوان جهان و درود فرست بر دو نوه رحمت پیغمبر و دو پیشوای هدایت حسن و حسین دو آقای جوانان اهل بهشت و درود فرست بر پیشوایان مسلمانان علی فرزند حسین و محمد فرزند علی و جعفر فرزند محمد و موسی فرزند جعفر و علی فرزند موسی و محمد فرزند علی و علی فرزند محمد و حسن فرزند علی و خلف راهنما حضرت مهدی، حجت‌های تو، بر بندگانت و امین‌های تو در شهرهای تو رحمت بسیار و همیشگی بر آنان فرست.

شناخت سلسله اسوه‌ها و الگوهای زندگی و رهبران انسان‌ها برای پیروان که می‌خواهند و می‌باید مسیر حق و حقیقت را بدرستی طی نمایند، بسیار حائز اهمیت است. چرا که الگوگیری از رهبران، مستلزم توجه به زمان و مکان ارائه الگوهای مطلوب می‌باشد. پیروانی که تحلیل جامع و روشنی از رفتارهای رهبران خود در موقعیت‌های گوناگون داشته باشند، در ادامه راه

گرفتار تردید و وسوسه نمی‌شوند. بنابراین شناخت رهبران و رهبری‌ها به پیروان کمک می‌کند تا بتوانند نقش خود را در موضع پیروی بشناسند و بمانند رهبر خود در موضع مشابه عمل نمایند. در این فراز خواننده دعا شاهد تفصیل بیشتر در توصیف امام نخستین خود و وارثین امام خویش می‌باشد که چه بسا این امر بیانگر اهمیت نقش آغازگر رهبری در ابتدا و کمال بخش رهبری در پایان این حرکت تکاملی باشد.

برداشت دیگری که شاید بتوان از این فراز کرد این است که همه این امامان و اولیاء الهی علیهم‌السلام در جستجوی تحقق دولت کریمه بوده‌اند و حداکثر تلاش خود را با توجه به مقتضیات عصر خویش انجام داده‌اند، اما آن دولت کریمه نهایی و جامع و کامل تنها در پایان این مسیر محقق خواهد شد.

الزامات تشکیل دولت کریمه

هرگاه دولتی بخواهد شکل گیرد، مقدمات خاص خود را می‌طلبد، و سازوکار متناسب با آن ضرورت می‌یابد. بنابراین استفاده از امکانات و نیروی انسانی و رهبرانی که شایستگی‌های لازم برای تشکیل دولت کریمه را نداشته باشند، به شکل‌گیری دولت کریمه منتج نخواهد شد. تاکنون فرازهایی از دعای افتتاح را مرور کردیم و با برخی از ابعاد و مقدمات شکل‌گیری دولت کریمه آشنا شدیم باز باید تأکید کرد که نخستین رکن رکن و سنگ بنای محکم و قابل اتکای چنین دولتی، رهبر و گردانندگان اصلی آن می‌باشند. چنین رهبری علاوه بر شایستگی‌هایی که سایر رهبران دولت کریمه داشتند، به لحاظ آن که می‌خواهد آخرین نمونه کامل از چنین دولتی، رهبر و گردانندگان اصلی آن باشند، چنین دولتی را به نمایش بگذارد، بنابراین انتظار می‌رود که دارای خصوصیات دیگری هم باشد و یا آن که از همه خصوصیات پیشینیان خود به نحو اکمل برخوردار باشد.

این خصوصیات را می‌توان در فرازهای بعدی دعا پی گرفت:

اللهم و صلّ علی ولی امرک، القائم المومل و العدل المنتظرو حفه بملائکتک المقربین و ایده بروح القدس یا رب العالمین؛
خدایا، رحمت فرست برکارگزار خود، آن برپای ایستاده، آرزو کرده شده و آن کسی که دادخواه است و انتظار برده شده. (آن که دنیا چشم به راه مقدم اوست) و او را به سپاه فرشتگان مقربت فراگیر و به روح القدس تأیید فرما ای پروردگار جهانیان.

به نظر می‌رسد بتوان از فراز فوق این ابعاد را استنباط کرد:

۱. امام عصر علیه السلام کارگزار و ولی امر خداوند است. یعنی دولت کریمه تنها به دست کسی که دارای این مقام باشد، شکل می گیرد.

۲. چنین کارگزاری، قائم است یعنی ایستاده و پا برجا و استوار، پایدار و ثابت و برقرار و آماده برای ظهور امر حق و قائم مقام پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله است و مأموریت دارد که به امر حق زمانی ظهور کرده و دین پیغمبر خاتم را بر تمام ادیان غالب و پایدار سازد.

۳. چنین رهبری، مؤمل است. یعنی همه اصلاح طلبان جهان آرزو دارند که روزی بیاید و قائمی قیام نماید و دنیا را از زیر سلطه ظلم و جور و فساد بیرون آورده، حکومت عدل و داد را برقرار نماید (زمردیان، ۱۳۷۶: ۳۵۰).

۴. چنین رهبری همه وجودش عدل مجسمی است که همه آحاد بشر در انتظار اویند.

۵. این رهبر، را فرشتگان مقرب الهی سراسر احاطه کرده اند و گوش به فرمان اویند چه این امر در رهبران الهی قبل از حضرت حجت علیه السلام هم سابقه داشته است و حتی این عنایات الهی را در مورد مؤمنان عادی هم در اشکال ضعیف تر و محدودتر می یابیم.

۶. این رهبر برای تشکیل دولت کریمه، مؤید بر تأییدات روح القدس، یعنی آن فرشته خاص الهی می باشد همان طور که حضرت عیسی علیه السلام و یا پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله از این تأییدات بهره ها بردند.

۷. این فراز از دعا نشان می دهد که مربی همه عالمیان از سه زاویه زمینه های لازم را برای چنین رهبری فراهم کرده است تا نسبت به تشکیل دولت کریمه اقدام کند.

الف) نخست آن که او را به عنوان ولی امر خود منصوب نموده است و شایستگی های لازم برای ایفای نقش های رهبری را به او تفویض کرده است.

ب) دوم آن که زمینه های لازم را در میان انسان ها برای پذیرش چنین رهبری که قائم مقام و کارگزار پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می باشد در حد آرزوی دیرینه و برای تحقق یک عدالت فراگیر، ایجاد کرده است و بنابر این چون آرزوی آنان را تحقق می بخشد، از او اطاعت می کنند و به او عشق می ورزند.

ج) و سرانجام آن که با توجه به شایستگی های همه جانبه ای که او همانند پیامبران و امامان پیش از خود در حد اعلی داراست، زمینه به کارگیری لشکرها و نیروهای غیبی و معنوی و در رأس آنها روح القدس را هم در اختیار او گذاشته است.

اکنون انتظار می رود که پی آمدهای چنین انتصابی، بیان نشانه های تشکیل دولت کریمه باشد و زمینه های بعدی شکل گیری دولت پدید آید. این انتظارات در دعا چنین تصویر

اللهم اجعله الداعي الى كتابك والقائم بدینک، واستخلفه فی الارض کما استخلفت الذین من قبله، مکن له دینه الذی ارتضیته له، ابدله من بعد خوفه امننا، یعبدک لا یشرک بک شیئاً؛

بارالها او را این چنین قرار ده که دعوت کننده به کتاب آسمانی تو و قیام کننده به ترویج دین تو باشد، و او را خلیفه خود در زمین گردان، چنان که پیشینیان او را امام و خلیفه گرداندى، و او را برای برپایی دینت که مورد پسند تو می باشد در زمین جایگزین فرما و خوف و ترس او را برای برپایی دینت که مورد پسند تو می باشد در زمین جایگزین فرما و خوف و ترس او را به ایمنی مبدل گردان تا تورا بپرستند و در هیچ امری با تو شریک نگیرد.

به نظر می رسد که این فراز از دعا، الهام از آیه ۵۵ سوره نور و یا بیان مصداق آن است که می فرماید:

﴿وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ﴾؛

وعده داد خدا به آنهایی از شما که ایمان آوردند و کردار شایسته کردند که جانشین و خلیفه گرداند ایشان را در زمین چنان که جانشین گردانید آنان را که پیش از ایشان بودند، و هر آینه ثابت می سازد برای ایشان، دین ایشان را، دینی که پسندیده و برگزیده است برای ایشان (دین اسلام) و همانا بدل دهد ایشان را پس از ترس آرامش و ایمنی، تا بپرستند مرا و شرک نیاورند به من از چیزی (یعنی خلافت و حکومت و جاه، ایشان را از توحید و عبادت باز ندارد). هرکس مرتد شود یا در این نعمت کفران ورزد (بعد از این وعده‌ای که خدا فرموده) همانا که نافرمان و فاسق است.

در بسیاری از تفاسیر و کتب روایی آمده است که این آیه در حق آل محمد علیهم السلام وارد شده و تأویل آن در شأن وجود مقدس امام زمان علیه السلام است (زمردیان، ۱۳۷۶: ۳۶۶).

رسالت‌ها و وظایف دولت کریمه

با این بیان می توان استنباط کرد که رهبری دولت کریمه، که رهبری مسئولیت پذیر است خود، این انتظار قرآنی را برای پیروان و تابعین خویش در قبل از شکل گیری حکومتش ایجاد کرده است تا آنان در قالب دعا با وظایف رهبری و آرمان های او در دولت کریمه آشنا شوند. اهم

این وظایف را می‌تواند به شرح ذیل برشمرد:

۱. دعوت به سوی کتاب خدا: یعنی دعوت به تحقق فرامین کتاب خدا در زندگی فردی و اجتماعی توسط آحاد مردم.

۲. قیام برای ترویج دین الهی: به نظر می‌رسد که قیام، امری فراتر از دعوت باشد و چه بسا مستلزم جهاد و شهادت در راه دعوت به دین و کتاب الهی باشد.

۳. آمادگی برای پذیرش خلافت الهی در سراسر زمین: این آمادگی با سیر تکاملی در عرصه‌های ایمان و عمل صالح در رهبران الهی بیشتر و بیشتر می‌شود و وعده الهی استخلاف در این صورت تحقق می‌یابد تا بتوانند احیاگر شوند. البته به تعبیر بزرگان، راه احیاءگری (از حیث ظاهری و یا معنوی) برای همه انسان‌ها باز است و هرکس به سهم خود در نقش "خلیفه خدا" می‌تواند مظهر این وصف برجسته الهی باشد (جوادی آملی، ۱۳۷۹: ۳۲۶). انجام این رسالت در گذشته از سوی الگوها و اسوه‌های الهی تا حدودی محقق شده است و رفتار خلیفه الهی آنان می‌تواند برای رهبران حال و آینده در چگونگی تحقق این امر، الگو باشد تا بتوانند از فرصت‌ها نهایت استفاده را بنمایند.

۴. آغازگر برای جایگزینی دین الهی به جای سایر ادیان و تثبیت آن: گام چهارم پس از پذیرش خلیفه‌اللهی، اقدام برای تثبیت دین الهی‌ای که مورد رضایت خداوند می‌باشد است. رهبران آن دولت کریمه این کار را جزء مهم‌ترین رسالت‌های خویش می‌شمارند. آنان کسانی هستند که:

﴿الَّذِينَ إِنْ مَكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَأَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ
وَلِلَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ﴾؛ (حج: ۴۱)

کسانی که اگر آنها را در زمین ساکن نمودیم نماز بپادارند و زکوه دهند و امر به معروف و نهی از منکر کنند و عاقبت کارها به دست خداست.

امام باقر علیه السلام فرمود: این آیه متعلق به آل محمد صلوات الله علیهم است (زمردیان، ۱۳۷۶: ۳۶۸). بدیهی است پیروان این رهبران نیز از این امکان بهره‌مند خواهند شد. زیرا شایستگی‌های لازم برای انجام این رسالت را به دلیل معرفت و نزدیکی و ولایت و محبت ائمه علیهم السلام بدست آورده‌اند زیرا همان طور که در برخی دعاها آمده است:

اللهم فصل علی محمد و عترته... اللهم وکما اکرمتنا بمعرفته فاکرمننا بزلفته؛

خداوند بر محمد و آل او درود فرست، خدایا، همان طور که از طریق معرفت او به ما کرامت بخشیدی با نزدیک کردن ما به ایشان هم به ما بزرگواری عطا بفرما.

بنابر این:

الف) معرفت و نزدیکی به پیامبر، دو سرمایه عظیمی هستند که موجب گرامی شدن و ارزشمند بودن آدمی می گردند و به انسان شرافت و بزرگواری می بخشند.

ب) ولایت و محبت ائمه علیهم السلام تغییراتی در انسان ایجاد می کند و سرمایه هایی به انسان می بخشد که سبب پیدا شدن کرامت حقیقی در آدمی می شود.
این مفاهیم را می توان از برخی مضامین زیارت عاشورا هم استنباط کرد (فراهانی منش، ۱۳۷۶: ۳۲۲).

پس چه بسا بتوان تصور کرد که در زمان ظهور و استقرار دولت کریمه، با توسعه دانش و بینش بشری از دو جزء به بیست و پنج جزء دیگر از طرفی و آمادگی و انتظار بشر برای پرتو افشانی خورشید تابان ولایت و هدایت، معرفت و ولایت امام عصر علیه السلام و رهبری دولت کریمه آنچنان عالم گستر شود که اکثر انسان ها به کرامت حقیقی نائل شوند و تمکن دین الهی در عالم بدون قوه قهریه و با نیروی محبت و ولایت فراگیر شود (جوادی آملی، ۱۳۷۱: ج ۲، ۵۱۹).

۵. **ایجاد و توسعه امنیت:** با ظهور دولت کریمه، همه خوف ها و ترس ها به امنیت و آرامش تبدیل خواهد شد و از همه مهم تر خوف خود رهبر دولت کریمه هم به ایمنی مبدل خواهد شد. این که خوف و ترس حضرت از چیست؟ جای تأمل دارد. اما بعید به نظر می رسد که آن بزرگوار با آن عظمت و کرامت که همه عالم آفرینش به واسطه فیض وجود ایشان به حیات خود ادامه می دهند، خوف فردی و راجع به خود داشته باشد به نظر می رسد که چه بسا خوف حضرت و نگرانی ایشان از عدم تحقق دولت کریمه باشد و این که نتواند رسالت های پیش گفته را محقق سازد. هنگامی که دین الهی در جهان حاکم شد و خلافت الهی توسط آن حضرت استقرار یافت، در این صورت است که حضرت به عنوان رهبر و مؤمنان پیرو ایشان به آرامش نهایی دست می یابند چرا که می بینند به اهداف متعالی خود رسیده اند و در پرتو این امنیت اعتقادی عمومی، سایر ابعاد امنیتی هم تأمین خواهد شد. دولت کریمه، امنیت سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و نظامی را در پرتو امنیت اعتقادی و فرهنگی پایه ریزی خواهد کرد.

۶. **تحقق عبودیت الهی و نفی شرک:** رهبر دولت کریمه با پدیدآوری مراحل پنج گانه فوق، مطمئن می شود که وظیفه عبودیت خود را به نحو احسن و اکمل به انجام رسانده است، وگرنه هرگز تصور نمی رود که شخص امام، یک لحظه هم آلوده به شرک شده باشد. این رسالت شرک زدایی امام از همه گستره گیتی است که هنوز انجام نشده است و ایشان را همواره در نگرانی و انتظار فرو برده است و برای تحقق آن دستور داده اند که:

﴿وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ كُلَّهُ لِلَّهِ فَإِنِ انْتَهَوْا فَإِنَّ اللَّهَ بِمَا يَعْمَلُونَ بَصِيرٌ﴾
(انفال: ۳۹)؛

با اهل کفر کارزار کنید آنان را از پای درآورید تا فتنه و آشوب از میان برخیزد و دینی جز دین خدا باقی نماند و این دین بر همه ادیان غالب گردد. پس اگر بازگشتند خداوند به آن چه انجام می‌دهند بصیر و بینا است.

این آیه شریفه هم بنا به فرمایش امام صادق علیه السلام در شأن امام زمان علیه السلام است و تأویل آن هنوز واقع نشده است (زمردیان، ۱۳۷۶: ۳۶۹).

نقش‌های رهبری قبل از تشکیل دولت کریمه

رهبر برای تحقق رسالت‌ها و آرمان‌های مورد انتظار در دولت کریمه، باید یک سلسله نقش‌هایی را ایفا نماید. بدیهی است در صورتی می‌تواند چنین نقش‌هایی را نشان دهد که خود در درون مایه‌اش از آن موهبت‌ها برخوردار باشد و این‌ها هنوز از مقدمات تشکیل دولت کریمه به شمار می‌رود. مفاد دعا چنین است:

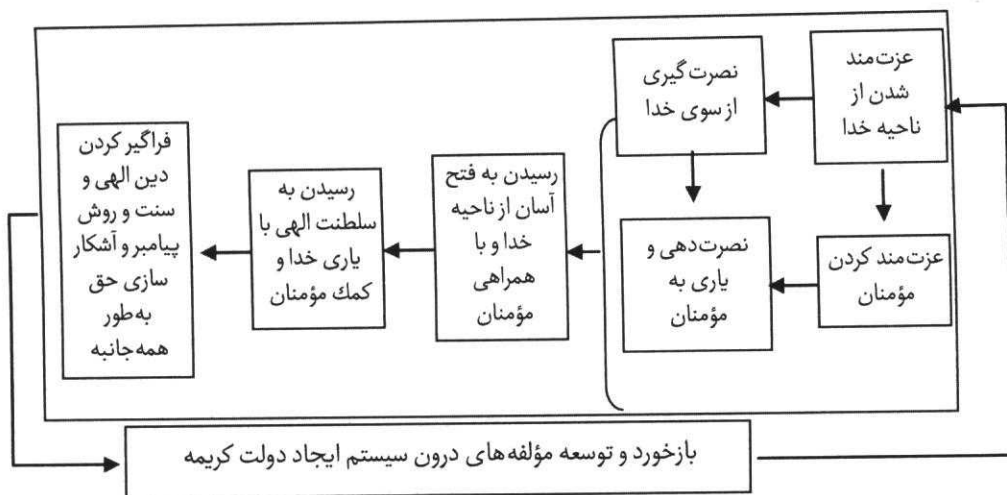
اللهم اعزه واعز به، وانصره وانتصر به وانصره نصراً عزيزاً وافتح له فتحة يسيراً، و اجعل له من لدنك سلطاناً نصيراً. اللهم اظهر به دينك وسنة نبيك حتى لا يستخفي بشي من الحق مخافة احد من الخلق؛

خدایا او را عزت بخش و بوسیله او (مؤمنان را) عزیز گردان و او را یاری کن و به وسیله او (مؤمنان را) یاری فرما، و او را نصرت کامل با عزت عطا فرما و گشایشی آسان به او عنایت کن و از جانب خود او را سلطنت و قدرت تفضل فرما. خدایا به دست او دینت و سنت پیامبرت را آشکار ساز تا آن‌که دیگر چیزی از حق و حقیقت از ترس فردی از خلقت مخفی نماند (قیومی، ۱۳۷۵: ۲۴۳).

رهبر دولت کریمه، تا رسیدن به سلطنت، نیازمند عامل است. این عوامل دینی، عزت، نصرت و فتح می‌باشند. بدین ترتیب که رهبری با داشتن عزت و قدرت نفوذ ناپذیر از طرفی از درون، احساس آرامش و استحکام می‌نماید و از بیرون هم نصرت و یاری خداوند و اولیاء او، وی را مطمئن می‌سازد که به آسانی، سنگرهای مقابل را یکی پس از دیگری فتح خواهد کرد. در صورت پدید آمدن فتح و پیروزی است که وی می‌تواند با بهره‌گیری از قدرت‌های درونی و بیرونی به سلطنت موعود دست یابد.

پس از به دست گرفتن قدرت و سلطه کامل که با یاری خدا بدست آمده است، در جهت تحقق قطعی اهداف یعنی اعلام آشکار دین خدا و روش پیامبر صلی الله علیه و آله به طور همه‌جانبه اقدام

می‌کند، و تا آن جا پیش می‌رود که همه حقایق را آشکار ساخته و چیزی از حق و حقیقت از ترس افراد کافر و منافق ناگفته و ناپیدا نخواهد ماند. بنابراین می‌توان این مرحله را در قالب مدل ذیل ترسیم کرد:

از این مدل و الگوی نظام مند استنباط می‌شود که:

۱. رهبر برای دست یابی به عوامل موفقیت، از جمله عزت و نصرت که دو عامل اساسی در فرایند رهبری هستند، باید از مظهر اصلی و جامع عزت، استمداد جوید.
۲. هدف رهبری از کسب عزت و یاری خدا، نباید دست‌یابی به اهداف شخصی باشد. بلکه هدف وی تشکیل دولت کریمه و گذشتن از مراحل فتح و سلطنت، فراگیر کردن دین الهی و سنت‌های پیامبر در سراسر زمین می‌باشد. در این صورت با فتحی آسان به حکومت الهی دست خواهد یافت.
۳. رهبر برای رسیدن به آن هدف نهایی که باز برای رشد و تعالی انسان‌ها به سوی کمال مطلق است، باید امکاناتی را که بدست می‌آورد و در رأس همه آن‌ها عزت و نصرت ناشی از عنایات حضرت حق را میان مؤمنان توزیع و به آنان تفویض کند. رهبر عزیز با پیروان ذلیل کاری از پیش نخواهد برد. بنابراین او باید مایه عزت و نصرت پیروان باشد. تا آنان بتوانند با آمادگی کامل در رسیدن او به اهداف مرحله‌ای یعنی فتح آسان و سلطنت و کسب قدرت برای فراگیر کردن دین الهی و اهداف نهایی یعنی رساندن انسان‌ها به سوی کمال مطلق، از هر کوششی فروگذار نکنند.
۴. در صورتی که نظام دولت کریمه بدین ترتیب شکل گیرد و حق با همه ابعاد و با شفافیت

تمام بدون هرگونه ترس و واهمه‌ای برای همگان آشکار گردد، و در این راه رهبری دولت کریمه و پیروان مؤمن به او و به راه او، از هیچ کوششی دریغ نورزند، به طور طبیعی باز خورد آن، عزت بیشتر و نزول نصرت فراوان تر از سوی خداوند تعالی بر جامعه اسلامی خواهد بود.

آثار تشکیل دولت کریمه

در ابتدای بحث، مروری کوتاه بر زمینه‌ها و ابعاد دولت کریمه به عنوان مقدمه مطرح شد اما برای تعمق بیشتر جا دارد علاوه بر ابعاد فوق، ادامه دعا نیز مرور شود. پس از اعلام میل به دولت کریمه که در آن انتظار می‌رود تا:

۱. اسلام و گروندگان به آن به عزت دست یابند.
 ۲. نفاق و منافقان ذلیل شوند.
 ۳. اهل اسلام از جمله فراخوانان و رسالت مداران به سوی پیروی از حق قرار گیرند.
 ۴. اهل اسلام رهبری دیگر افراد به سوی راه خدا را عهده‌دار شوند.
 ۵. مؤمنان به کرامت و بزرگواری در دنیا و آخرت دست یابند.
- اما این، همه آرزوها و آمال‌ها نمی‌باشد. در این میان اعتراف به دو نیاز مهم باید از سوی پیروان صورت گیرد و آن این‌که:

اللهم ما عرفتنا من الحق فحملناه و ما قصرنا عنه فبلغناه؛

پروردگارا آنچه از حق که به ما شناساندی، ما را به عمل به آن وادار و آنچه کوتاه آمدیم ما را به مقام معرفت آن برسان.

بنابراین در اینجا باید توجه داشت که:

۱. شناخت حق و دولت کریمه حق که یکی از ابعاد حق می‌باشد، از ناحیه خداوند تعالی باید صورت پذیرد، وگرنه خود انسان به خودی خود نمی‌تواند حق شناس و دولت حق شناس گردد و این حق شناسی خود سپاس خاص می‌طلبد.
۲. از طرف دیگر شناخت حق و وظایف حقانی یک پیرو در دولت کریمه کافی نیست بلکه باید آن را محقق و عملی ساخت و این هم بدون امدادهای غیبی و شهودی الهی برای انسان ناممکن است.
۳. مسلم است که بخشی از حق و ابعاد پیچیده دولت کریمه حق هم‌چنان برای محبان و پیروان امام و ولایت، ناشناخته باقی مانده است.
۴. این ضعف شناخت، جبران‌پذیر است. بنابراین پیرو صادق باید همواره هم‌چنان‌که در

تلاش برای عمل به علم و شناخت‌های خویش است، به دنبال و جبران و دفع کوتاهی‌های خود در مقام معرفت هم باشد. به عبارت دیگر هر روز تلاش بیشتری کند تا امام زمان خود را و دولت او را بیشتر و بهتر بشناسد و راه و روش‌های خدمت در دولت کریمه را بیابد و این نیز جز با استمداد از درگاه حق ممکن نیست.

موانع شکل‌گیری و تحقق دولت کریمه

برای تشکیل یک دولت آرمانی با صفت کریمه، مهم‌ترین رکن پس از رهبری آرمانی، پیروان آرمانی و کریم می‌باشند. این پیروان باید هم چنان که پیش از این گذشت دارای عزت و کرامت و شایستگی کسب نصرت الهی و دستیابی به فتح باشند. به گونه‌ای که پس از رسیدن به حکومت و سلطنت الهی، اهداف آرمانی خود را که همانا فراگیر کردن دین خدا و راه و رسم پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در سراسر گیتی می‌باشد، فراموش نکنند و گرفتار انحراف نشوند. پس باید قبل از شکل‌گیری دولت کریمه، پیروان و مسئولان خدمتگذار و معتقد به آن آرمان‌ها به طور کامل پرورش یابند تا بتوانند در سراسر جهان به شکلی خداپسندانه و منحصر به فرد حکومت مهدوی را اداره نمایند. آن‌چه که در ادامه دعای شریف افتتاح آمده است اشاره‌ای است به آفت‌ها و موانع دستیابی به عصر ظهور که طی آن از خدا می‌خواهیم که این آفت‌ها و تهدیدات و ضعف‌ها را از ما دور فرماید:

اللهم الم به شعثنا واشعب به صدعنا وارثق به فتقنا وكثر به قلتنا، واعزز به ذلتنا و اغن به عائلنا، واقض به عن مغرمنا، واجبر به فقرنا وسد به خلتنا، ويسز به عسرنا، وبيض به وجوهنا، وفك به اسرنا، وانجح به طلبتنا، وانجز به مواعيدنا، واستجب به دعوتنا، واعطنا به سؤلنا وبلغنا به من الدنيا والاخرة آمالنا واعطنا به فوق رغبتنا؛
 خدایا به برکت آن امام همام پریشانی ما را را برطرف، پراکندگی امورمان را اصلاح، گسیختگی ما را به اتحاد، کمی عده ما را به کثرت، ذلتمان را به عزت مبدل گردان. و خاندان ما را بی‌نیاز، و دین‌های مان را ادا و فقر ما را جبران، و نقائص ما را برطرف و سختی ما را آسان، و ما را سپید رو بنما، و اسیران ما را آزاد، و خواسته‌های ما را روا، و وعده‌هایی که به ما دادی وفا، و دعا‌های ما را مستجاب، و درخواست‌های ما را عطا نما، و به لطف و عنایت آن حضرت، ما را به آرزوهایی که در دنیا و آخرت داریم، برسان، و به حق او فوق آن‌چه مایلیم را به ما عنایت فرما (قیومی، ۱۳۷۶: ۲۴۵).

همان‌طور که در عبارات بالا می‌بینم و پیش از این نیز گذشت می‌توان در حین این دعاها، مجموعه‌ای از قوت‌ها، ضعف‌ها و فرصت‌ها و تهدیدها را مشاهده کرد، که برای آن راهبردهایی

هم ارائه شده است. به عبارت دیگر، می‌توان استنباط کرد که امام در عین حال که از خداوند تعالی درخواست رفع این موانع و محدودیت‌ها را می‌کند، به پیروان می‌آموزد که باید برای تحقق دولت کریمه تلاش کرد و این موانع را از میان برداشت.

اگر برخی از این عوامل در قالب دو محیط داخلی (قوت‌ها و ضعف‌ها) و محیط خارجی ذیل عنوان (فرصت‌ها و تهدیدها) دسته‌بندی شوند چه بسا به توان آنها را در جدول ذیل به عنوان یک آزمایش این چنین ترسیم کرد:

جدول ۱-۲: اجزای تحلیل راهبردی دولت کریمه، استخراجی از دعای افتتاح

<p>T تهدیدات: اختلاف در حق شکست در برابر دشمن فقدان حضور پیامبر غیبت امام عصر زیادتی دشمنان شدت یافتن فتنه‌های سخت غلبه محیط روزگار بر ما</p>	<p>O فرصت‌ها: عنايات الهی رحمت همه‌جانبه بهترین سؤال شدگان گشاده‌دست‌ترین عطا کنندگان وجود مبارک امام عصر استجاب دعاها</p>	<p>جدول SWOT برای برنامه‌ریزی راهبردی در دولت کریمه امام عصر</p>	
<p>ST ذلت نفاق و اهل آن یاری و نصرت ما به وسیله او بر دشمنان</p>	<p>SO گشایش سریع نصرت با عزت آشکارسازی سلطنت رحمت فراگیر عافیت پوشش دهنده عزت اسلام و اهل آن هدایت به سوی حق</p>	<p>S قوت‌ها: رغبت به سوی دولت کریمه</p>	
<p>TW</p>	<p>OW برطرف ساختن رنج و سختی برطرف ساختن و فرونشاندن خشم دل‌ها شفای سینه‌ها</p>	<p>سختی سیاه‌رویی اسارت نیازمندی بیماری‌های دل خشم درونی</p>	<p>ضعف‌ها W پراکندگی کار گسیختگی شکاف کمی تعداد ذلت و خواری فقر خانواده دین و بدهی فقر عمومی</p>

تحلیل راهبردی و نتایج حاصل از بررسی راهبردی دولت کریمه در دعای افتتاح

۱. دولت کریمه یک نظام منسجم برای تحقق آرمان‌های الهی است که از آغاز خلقت تا زمان ظهور ولی عصر علیه السلام همه انبیاء و اولیاء به دنبال آن بوده‌اند.
۲. این نظام در یک محیط فعالیت می‌کند و به حیات خود ادامه می‌دهد، بنابراین همانند همه نظام‌ها دارای دو محیط داخلی و خارجی می‌باشد.
۳. محیط داخلی نظام دولت کریمه را مجموعه قوت‌ها و ضعف‌های آن تشکیل می‌دهند.
۴. محیط خارجی نظام دولت کریمه را مجموعه فرصت‌ها و تهدیدات یعنی عوامل بیرونی شکل می‌دهند.
۵. بدیهی است که این دو محیط یا دو نظام محیط خارجی و داخلی با یکدیگر در تعامل می‌باشند.
۶. در این تعامل، عوامل دو محیط بر یکدیگر تأثیر می‌گذارند. پس نخست باید اجزاء عناصر و عوامل موجود در هر دو محیط را شناسایی کرد.
۷. یکی از راه‌های شناسایی، تحلیل محتوای بیانات رهبر منتظر، حضرت امام عصر علیه السلام که حکومت دولت کریمه را رهبری و اداره می‌فرمایند می‌باشد.
۸. از جمله معارف وارد شده از ناحیه مقدسه حضرت دعای شریف افتتاح است که در اواخر آن پیرامون دولت کریمه، آینده نظام مهدوی و ابعاد آن، چشم‌اندازی را در قالب دعا فراسوی پیروان گشوده‌اند.
۹. با رویکرد به ادبیات مدیریت استراتژیک و استفاده از مدل برنامه‌ریزی استراتژیک SWOT چه بسا بتوان ابعاد چهارگانه مورد نظر را از متن دعا استخراج کرد.
۱۰. این دسته بندی، فرصتی است برای تفکر عمیق‌تر در اصل موضوع دولت کریمه و در این دعا به عنوان یک پژوهش موردی.

جدول ۲-۱ الگوی تبیین عوامل چهارگانه برنامه‌ریزی راهبردی در دولت کریمه

T	O O ₁	جدول SWOT برای برنامه‌ریزی راهبردی در [دولت کریمه] (از منظر) امام عصر (عج) [استنباط از دعای افتتاح]
ST	SO	S
TW	OW	W

بخش دیگری از آن‌چه که در جدول نمونه آمده است را در متن دعا چنین می‌خوانیم:

یا خیرالمستولین، و اوسع المعطین، اشف به صدورنا و اذهب به غیظ قلوبنا، و اهدنا به لما

اختلف فيه من الحق باذنك، انك تهدي من تشاء الى صراط مستقيم، وانصرنا به على عدوك و عدونا اله الحق آمين؛

ای بهترین سؤال کنندگان و ای گشاده دست ترین عطاکنندگان، به وسیله او سینه‌های ما را شفا بخش، و خشم دل‌های مان را فرو نشان، و ما را با وجود همه اختلافات به حق هدایت فرما، که تو البته هرکه را بخواهی به راه راست هدایت می‌فرمایی، و به وسیله او ما را بر دشمنانت و دشمنان مان یاری نما، ای خدای حق این دعا را به کرمت مستجاب فرما، آمین.

اگر بتوانیم نگاهی عمیق‌تر به این کلمات درر بار داشته باشیم، دریادریا صدف مروارید از دانش و نگرش مهدوی را با قلب خود صید خواهیم کرد. بلکه باید گفت که در دریای پراز مروارید او صید کلمات گهربارش خواهیم شد. افسوس که موانع حرکت و زنجیرهای نفسانیت و همان بیماری‌های قلبی و کینه‌ها و حسدها، سنگ راه مان شده‌اند.

مسئله این جاست که دل‌های ما بیمار است و سراسر قلب‌های مان را آتش خشم نسبت به یکدیگر فرا گرفته است تا آنجا که خود ما را هم دارد می‌سوزاند و اگر در نظام پاسخگویی به درخواست و اعطاء پایان‌ناپذیر به تقاضا قرار نگیریم، این دو بیماری جان‌گداز شفا نخواهد یافت و در نتیجه اختلاف در حق از میان ما رخت بر نخواهد بست و به صراط مستقیم هدایت نخواهیم شد؛ در نتیجه از یاری خدا برای پیروزی بر دشمنان خدا و دشمنان خودمان محروم خواهیم ماند.

شفای سینه‌های بیمار و فرونشاندن آتش خشم دل‌ها، دو مقدمه واجب برای حرکت به سوی دولت کریمه مهدوی هستند. بنابراین پیروان مهدی علیه السلام باید نخست سخت تلاش کنند و بخواهند تا با کمک خود حضرت از مس وجودشان، زنگارهای ضلالت و گمراهی را بزایند، و آنان را با اجازه حضرت حق از آتش اختلافات رهایی بخشد. البته ریشه‌های توسعه این اختلافات به دلیل فقدان شایستگی‌های لازم برای ظهور حضرت و از دست دادن وجود مقدس پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و تعالیم آسمانی او در جامعه اسلامی است. در پی این تهدید بزرگ، عوامل محیطی تهدید زای دیگر هم، جوامع الهی را سخت تحت فشار قرار داده‌اند بدین ترتیب هر روز دشمنان، بیشتر و تعداد مؤمنان، کمتر و فتنه‌ها و بلاهای وارد بر مؤمنان، شدیدتر و بلکه همه عوامل محیطی دست در دست هم بر علیه هر آن‌چه ایمانی است و بوی حق از آن به مشام می‌رسد، بسیج شده‌اند تا ریشه اسلام و حتی توحید را برکنند. در اینجا است که باید شکایت به نزد خود حضرت حق برد که:

اللهم انا نشكو اليك فقد نبينا و غيبه و لينا و كثره عدونا و شدة الفتن بنا و تظاهر الزمان
علينا فصل على محمد و آله؛

خدایا، ما بدرگاه تو از فقدان پیامبرت که سلام و درود بر او باد، و از غیبت امام و
بسیاری دشمنان و کمی عددمان و فتنه‌های سخت بر ما و غلبه محیط روزگار بر ما،
بر تو شکوه می‌کنیم. پس بر محمد و آل او درود فرست.

بنابراین، هنگامی که جان‌ها به لب می‌رسد، پناهگاهی جز خود حضرت حق برای مؤمنان
نمی‌ماند تا آنجا که خود امام عصر علیه السلام هم همراهی سایر مؤمنان را طلب می‌کنند و می‌خواهد
که آنان هم‌نوا با او به درگاه دوست عرض کنند که:

و اعنا علی ذلک بفتح منک تعجله و بضر تکشفه، و نصر تعزه و سلطان حق تظهره و
رحمة منک تجللنناها و عافية منک تلبسناها برحمتک یا ارحم الراحمین؛
پس بر محمد و آلش درود فرست و ما را در همه این امور یاری کن، به فتح زودرسی از
جانب خود، و بر طرف ساختن رنج و سختی و نصرت با عزت و سلطنت حقه که آن را
آشکار گردانی و رحمتی از تو که بر همه شامل نمایی، و لباس عافیت که بر ما
پوشانی، به حق رحمتت ای مهربان‌ترین مهربانان.

نتیجه‌گیری

اکنون با این سیر اجمالی، به نظر می‌رسد آمادگی‌های ذهنی لازم برای تعمق بیشتر در متن
دعا که خود یک مجموعه کامل است فراهم شده باشد. بنابراین از خواننده محترم که تاکنون
زحمت همراهی و سیر در این سفر را به خود هموار کرده‌اند، تقاضا می‌شود تا یکبار دیگر با
مروری عمیق‌تر در متن دعای افتتاح نسبت به ارزشیابی و شناخت مجدد ابعاد محیطی مطرح
در دعا در قالب جدول قوت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدها، اقدام فرمایید. باشد که
راهنمایی‌های شما موجب تقویت و تعمیق بیشتر این اثر شود و زمینه‌ای برای شرکت در
نهضت جهانی مهدوی علیه السلام پدید آید ان شاء الله.

منابع

- الوانی سیدمهدی، حسین خنیفر، حامد حاجی ملا میرزایی، سید مهدی میری، ارائه چارچوبی برای نظام و محدوده خط مشی‌گذاری، تصمیم‌گیری و عمل در فضای مجازی، ۱۳۹۳.
- جوادی آملی، عبدالله، تفسیر موضوعی قرآن کریم، صورت و سیرت انسان در قرآن، تهران، مرکز نشر اسراء، ۱۳۷۹.
- دیوید، فرد، مدیریت استراتژیک؛ ترجمه سید محمد اعرابی و علی پارسائیان، تهران، دفتر پژوهش‌های فرهنگی، ۱۳۸۰.
- زمردیان، احمد، بیان حقیقت، شیراز، انتشارات نوید شیراز، ۱۳۷۶.
- سلیمان، کامل، روزگار رهایی، ترجمه علی اکبر مهدی پور، تهران، نشر آفاق، ۱۳۷۱، ج ۱ و ۲.
- فراهانی منش، علی رضا، دعاشناسی موضوعی، جلد اول، قم، دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۷۶.
- قمی، عباس، مفاتیح الجنان، ترجمه: موسوی دامغانی، قم، ۱۳۷۸.
- قیومی، جواد، صحیفه المهدی، قم، دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۷۵.